

april – juni 2012

Bachelorscriptie

Wie draait door: Plasterk of de accountants-organisaties?

Welke gevolgen veroorzaakt de regulering van de accountantsroulatie, voorgesteld door Plasterk op basis van de Green Paper?

Student	:Thom M.C. Reinten
Studentnummer	:328219
Inleverdatum	:5 juni 2012
Universiteit	:Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit	:Erasmus School of Economics (ESE)
Begeleider EUR	:C. Esseboom
Stageperiode	:23 april 2012 – 15 juni 2012
Organisatie:	:PwC Breda
Personal coach PwC	:Marian van der Spaan-Tanis

Voorwoord

Na bijna twee maanden hard werken is er een einde gekomen aan het schrijven van mijn bachelorscriptie en ligt deze hier voor uw klaar. Het schrijven heb ik gedaan, gedurende mijn stage bij PwC Breda van 23 april tot 15 juni. Bij PwC mocht ik gebruikmaken van alle faciliteiten en maakte ik kennis met de dagelijkse gang van zaken op een accountantskantoor. In principe is alles goed verlopen en ben ik tevreden over het resultaat; de meeste moeite en tijd heb ik gestoken in het scriptievoorstel. Het is mij namelijk duidelijk geworden uit eerdere onderzoeken gedurende mijn bachelor, dat wanneer de opzet en de structuur goed staan, dit gedurende de uitwerking van het onderzoek veel tijd bespaart.

Ik heb de stage bij PwC Breda als plezierig ervaren en wil dan ook alle personeelsleden en de collegascriptanten bedanken die mij gesteund hebben gedurende mijn stage. Zonder dat ik natuurlijk iemand te kort wil doen, zou ik graag een aantal mensen in het bijzonder willen bedanken. Ten eerste mijn begeleider vanuit de Erasmus Universiteit, dhr. C. Esseboom. Tijdens de evaluatiegesprekken heeft u vele tips gegeven, waarmee ik aan de slag kon en welke een positieve bijdrage hebben geleverd aan het uiteindelijke resultaat van deze scriptie.

Ten tweede wil ik mijn persoonlijke coach vanuit PwC, Marian van der Spaan-Tanis, bedanken. Ik heb de gesprekken die ik met u heb gehad steeds als nuttig en plezierig ervaren en heb bij PwC veel ervaring mogen opdoen. Verder ben ik blij dat ik de vrijheid en het vertrouwen heb gekregen mijn scriptie op mijn eigen manier te schrijven. Ik wens alle lezers veel plezier met het bestuderen van deze bachelorscriptie. Mochten er nog vragen zijn, dan kunt u altijd contact met mij opnemen door me te mailen,

Thom Reinten
thomreinten@live.nl

Breda, 5 juni 2012

Samenvatting

In de jaren na de recente kredietcrisis zijn voorstellen ingediend die de accountantsroulatie willen reguleren, zoals de Green Paper van Barnier, de initiatiefnota van Plasterk en de Wet op het accountantsberoep (Wab). Situaties waarin een onderneming tientallen jaren gebruikmaakt van hetzelfde accountantskantoor lijken niet verenigbaar met de gewenste normen van onafhankelijkheid. De Green Paper van Barnier stelt daarom een verplichte roulatie van accountantskantoor na zes jaar voor. Veel van de voorstellen uit de Green Paper zijn overgenomen in de ontwerp-Richtlijn, die de huidige Achtste EU-Richtlijn moet vervangen. Onder meer aan de hand van de initiatiefnota van Plasterk is de Wab opgesteld. Wanneer de Wab inwerking treedt, waarschijnlijk nog in 2012, moeten organisaties van openbaar belang (OOB's) na een periode van acht jaar van accountantskantoor rouleren. De verplichte kantoorroulatie zal pas op 1 januari 2014 inwerking treden, om een overgangperiode te creëren voor de betrokken partijen.

In deze scriptie is geanalyseerd welke gevolgen de regulering van de accountantsroulatie veroorzaakt. Door middel van een literatuurstudie is ten eerste aangetoond dat de start-up kosten alsmede de totale kosten van de audit voor zowel het accountantskantoor als de klant significant zullen toenemen. Ten tweede kan de onafhankelijkheid verbeteren, doordat geen ruimte wordt gegeven voor een langdurige relatie tussen de accountant en de klant. Als derde zal de perceptie van onafhankelijkheid van de accountant verbeteren. Tenslotte kan de kwaliteit van de accountantscontrole verbeteren door een afname van accruals en door de review van het nieuwe accountantskantoor, zullen minder agressieve boekhoudmethodes worden toegepast. Echter, de kwaliteit vermindert ook door de toename van fraudegevallen en fouten van accountants in de beginjaren van het contract.

Sleutelwoorden: accountantsroulatie; Barnier; green paper; Plasterk; Wet op het accountantsberoep (Wab); onafhankelijkheid van de accountant; organisaties van openbaar belang; kantoorroulatie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1: Algemene inleiding	5
§1.1 Inleiding.....	5
§1.2 Probleemstelling.....	5
§1.3 Aanleiding en relevantie.....	6
§1.4 Werkwijze en aanpak.....	6
§1.5 Afsluiting.....	6
Hoofdstuk 2: Wat is de inhoud van de Green Paper van Michel Barnier	7
§2.1 Inleiding.....	7
§2.2 Organisaties van openbaar belang (OOB's).....	7
§2.3 Algemene beschrijving van de Green Paper.....	8
§2.4 Onafhankelijkheid van accountantsorganisaties.....	10
§2.5 Kritiek op de Green Paper.....	11
§2.6 Vervolg op Green Paper: de Achtste EU-Richtlijn.....	12
§2.7 Afsluiting.....	13
Hoofdstuk 3: Welke voorstellen bevat de initiatiefnota van Ronald Plasterk: De accountancy na de crisis?	14
§3.1 Inleiding.....	14
§3.2 Inhoud initiatiefnota: De accountancy na de crisis.....	14
§3.3 Reacties op initiatiefnota van Plasterk.....	16
§3.4 Afsluiting.....	19
Hoofdstuk 4: Waaruit bestaat de Wet op het accountantsberoep (Wab) en op welke wijze verloopt de procedure tot inwerkingtreding daarvan?	20
§4.1 Inleiding.....	20
§4.2 Inhoud van de Wet op het accountantsberoep (Wab).....	20
§4.3 Procedure tot inwerkingtreding van de Wab.....	22
§4.4 Afsluiting.....	24
Hoofdstuk 5: Welke voor- en nadelen komen voort uit de regulatie van accountantsroulatie?	25
§5.1 Inleiding.....	25
§5.2 De voordelen van accountantsroulatie.....	25
§5.3 De nadelen van accountantsroulatie.....	28
§5.4 Afsluiting.....	31
Hoofdstuk 6: informatie uit de praktijk: Op welke wijze denkt PwC over de regulering van de accountantsroulatie?	32
§6.1 Inleiding.....	32
§6.2 PwC over de Green Paper van Barnier.....	32
§6.3 PwC over de Wab.....	34
§6.4 Afsluiting.....	35
Samenvatting en conclusie	36
Literatuurlijst	39

1. Algemene inleiding

§1.1 Inleiding

In de jaren na de recente kredietcrisis zijn vele initiatieven opgesteld, die de onafhankelijkheid en de kwaliteit van de accountantscontrole kunnen verbeteren. Een belangrijk initiatief is de Green Paper 'Audit policy: Lessons from the crisis', gepubliceerd door eurocommissaris Michel Barnier (Barnier, 2010a). Hierin komen vele aanbevelingen naar voren die de kwaliteit van de accountantscontrole moeten verbeteren. Ook Tweede Kamerlid voor de PVDA Ronald Plasterk heeft een initiatiefnota geschreven over de rol van de accountancy na de crisis (Plasterk, 2011). In deze nota komen punten naar voren die zijn afgeleid van de Green Paper.

Op dit moment ligt ook een nieuwe accountantswet in afwachting van behandeling bij de Eerste Kamer. Deze wet is echter aanzienlijk gewijzigd door een aanname van een viertal amendementen, waaronder één van Ronald Plasterk (Vaste commissie voor financiën, 2012a). In al deze initiatieven komt naar voren, dat het niet verenigbaar is met de gewenste normen van onafhankelijkheid, dat een onderneming tientallen jaren gebruikmaakt van hetzelfde accountantskantoor. Zelfs wanneer de controlepartners regelmatig worden gerouleerd, zoals op dit moment wordt vereist door de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), blijft de bedreiging op het gebied van onafhankelijkheid bestaan (Dieleman, 2010).

In deze scriptie wordt beschreven wat de gevolgen zijn van de verplichte roulatie van accountantskantoor en niet naar de gevolgen van interne roulatie. Interne roulatie houdt in dat de partner na een aantal jaren binnen het accountantskantoor dient te worden vervangen. Wanneer in deze scriptie over accountantsroulatie wordt gesproken, wordt de roulatie van accountantskantoor bedoeld, tenzij anders vermeld.

§1.2 Probleemstelling

In het vervolg van deze scriptie wordt besproken, welke gevolgen de regulering van de roulatie van accountantsorganisaties veroorzaakt. De probleemstelling en daardoor de rode draad in deze scriptie is: *Welke gevolgen veroorzaakt de regulering van de accountantsroulatie, zoals voorgesteld door Plasterk op basis van de Green Paper?*

Deze probleemstelling zal beantwoord worden met behulp van deelvragen, welke in paragraaf 1.4 nader aangeduid worden.

§1.3 Aanleiding en relevantie

De aanleiding en de interesse in het onderwerp, de regulering van de accountantsroulatie, kwam naar boven tijdens het doorlopen van diverse accountancyvakken. Gedurende de colleges werd vaak gesproken over de betrouwbaarheid van de externe verslaggeving, een thema dat hierbij steeds terugkeerde, was de in opkomst zijnde regulering van de accountantsroulatie.

De relevantie van het onderwerp schuilt erin, dat in de jaren na de recente kredietcrisis, voorstellen zijn ingediend die de accountantsroulatie willen reguleren. Deze in opkomst zijnde regulering is terug te vinden, zoals al eerder vermeld, in de voorstellen van Plasterk en de Green Paper van Michel Barnier. De accountantsroulatie is daardoor een actueel thema en dus relevant om te onderzoeken.

§1.4 Werkwijze en aanpak

De probleemstelling zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:

- 1) Wat is de inhoud van de Green Paper van Michel Barnier?
- 2) Welke voorstellen bevat de initiatiefnota van Ronald Plasterk: De accountancy na de crisis?
- 3) Waaruit bestaat de Wet op het accountantsberoep (Wab) en op welke wijze verloopt de procedure tot inwerkingtreding daarvan?
- 4) Hoofdstuk 5: Welke voor- en nadelen komen voort uit de regulatie van accountantsroulatie?
- 5) Informatie uit de praktijk: Op welke wijze denkt PwC over de regulering van de accountantsroulatie?

De deelvragen zullen beantwoord worden met behulp van wetenschappelijke literatuur, interne nieuwsbronnen van PwC en eigen inzicht.

§1.5 Afsluiting

De intentie is door het toepassen van de eerdergenoemde aanpak, de probleemstelling te kunnen beantwoorden door middel van het noemen van de gevolgen van de regulatie van de accountantsroulatie in de conclusie. In het volgende hoofdstuk zal de eerste deelvraag worden behandeld: Wat is de inhoud van de Green Paper van Michel Barnier?

2. Wat is de inhoud van de Green Paper van Michel Barnier?

§2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de Green Paper. De Green Paper is opgesteld door de eurocommissaris van Interne Markt & Diensten, Michel Barnier in 2010. In zijn Green Paper 'Audit policy: Lessons from the crisis' geeft hij suggesties die de kwaliteit van de verslaggeving door de onderneming en de controle daarvan door de accountant kunnen verbeteren (Barnier, 2010a). Zo stelt Barnier:

"Door de crisis is het vertrouwen van de belegger in audits aangetast. Veranderingen in deze sector zijn noodzakelijk. Het vertrouwen in de jaarrekeningen van ondernemingen moet worden hersteld. De voorstellen van vandaag zijn bedoeld om de huidige tekortkomingen van de EU-auditmarkt aan te pakken door ervoor te zorgen dat er geen belangenconflicten kunnen ontstaan, door de onafhankelijkheid te waarborgen, door voor een solide toezicht te zorgen en door de diversiteit in deze te sterk geconcentreerde markt, en met name in het bovenste segment ervan, te vergroten." (Barnier, 2011)

Op diverse vakgebieden worden green papers uitgebracht door de Europese Commissie, waarin zij aanbevelingen geeft om een probleem op te lossen. Door de betrokken partijen, kan worden gereageerd op deze green paper. Met deze reacties en de green paper kan de Europese Commissie een white paper opstellen, waarin een concreet voorstel voor een wettekst wordt geformuleerd (EuropaNu, 2012).

§2.2 Organisaties van openbaar belang (OOB's)

In de Green Paper, maar ook in de Wet op het accountantsberoep (Wab), hebben de voorstellen veelal betrekking op organisaties van openbaar belang (OOB's). In deze paragraaf wordt uitgelegd, welke organisaties zich kwalificeren als OOB's. Hiervoor zijn een vijftal kwalificaties opgesteld, welke zijn opgenomen in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) (zie art. 1, eerste lid, onderdeel I, van de Wta). Uit dit artikel kan geconcludeerd worden dat een organisatie van openbaar belang is, wanneer deze door haar functie of omvang in het maatschappelijk verkeer de belangen van grotere groepen kan raken en bovendien gevestigd is in Nederland.

Een organisatie raakt de belangen van de grotere groepen, wanneer een ondeugdelijk uitgevoerde wettelijke controle een aanmerkelijke invloed kan hebben op het vertrouwen in de publieke functie van de accountantsverklaring (zie art. 2, van de Wta). Een andere kwalificatie is dat een organisatie naar Nederlands recht is opgericht en haar aandelen zijn toegelaten tot een gereguleerde markt als bedoel in art. 1 van de Wet op het financieel toezicht (zie art. 1, eerste lid, onderdeel I, van de Wta).

Voorbeelden van OOB's zijn dus: beursgenoteerde ondernemingen, banken en andere kredietinstellingen, levensverzekeraars of schadeverzekeraars. Wanneer de Europese Richtlijnen gevolgd worden, kwalificeren de volgende ondernemingen zich ook als OOB: betalingsinstellingen; instellingen voor elektronisch geld; beleggingsondernemingen zoals gedefinieerd in art. 4, lid 1, punt 1 van Richtlijn 2004/39/EG; alternatieve beleggingsfondsen van de EU en centrale effecten bewaarinstellingen. (Veerman, 2010)

§2.3 Algemene beschrijving van de Green Paper

Michel Barnier publiceerde op 13 oktober 2010 zijn Green Paper 'Audit policy: Lessons from the crisis'. De Green Paper is bedoeld als een discussienota, hierdoor lag er de mogelijkheid voor iedereen die belangen heeft in de externe verslaggeving van ondernemingen en over de rol die accountants daarbij spelen, om te reageren op het discussiestuk tot 8 december 2010. Onder meer konden deze reacties betrekking hebben op de vele open vragen die Barnier stelde aan het einde van elk hoofdstuk (Barnier, 2010a).

De Green Paper is opgebouwd aan de hand van een aantal thema's met betrekking tot de externe verslaggeving. In deze paragraaf zal beknopt een beschrijving van de belangrijkste punten per thema worden weergegeven. In de volgende paragraaf zal het tweede thema 'governance en onafhankelijkheid' apart behandeld worden, omdat hierin de voorstellen met betrekking tot de regulatie van de accountantsorganisaties zijn opgenomen.

Het eerste thema gaat over de rol van de accountant. Barnier vroeg zich af, of het nuttig is om minder vertrouwen te geven aan de interne controle en meer uit te gaan van een gegevensgerichte controle. Deze overschakeling zou moeten leiden tot een hogere betrouwbaarheid van de jaarrekening. Andere voorstellen met betrekking tot de rol van de accountant zijn: het management en de accountant stellen gezamenlijk de

toelichting op de jaarrekening vast en het mandaat van de accountant moet uitgebreid worden, door ook een oordeel te geven over toekomstgerichte informatie.

Het derde thema gaat over een verbetering van het toezicht in de accountancy en hiervoor heeft Barnier twee opties. In de eerste stelt Barnier, dat in plaats van nationaal toezicht er een Europese toezichthouder moet komen op accountantskantoren. De tweede optie is dat het toezicht op accountantskantoren gaat vallen onder de portefeuille van een van de huidige toezichthouders in de EU.

Het vierde thema behandelt de sterke concentratie van controles bij beursgenoteerde ondernemingen door de 'Big Four' (PwC, Ernst & Young, KPMG en Deloitte). Oplossingen hiervoor zijn, dat de controle wordt uitgevoerd door een 'groot' kantoor en een 'klein' kantoor. Een groot kantoor is een van de kantoren uit de 'Big-Four', deze samenwerking wordt ook wel een joint audit genoemd (Veerman, 2012). Een andere oplossing is de verplichting tot kantoorroulatie en transparantere aanbestedingsprocedures.

Ook het verbieden van zogenoemde 'Big-Four' clausules is een oplossing, dit zijn clausules in contracten tussen een onderneming en de bank met de eis vanuit de bank dat de onderneming haar jaarrekening moet laten controleren door een van de accountantskantoren uit de 'Big-Four', omdat deze accountantsverklaring meer waarde zou bevatten (Christodoulou, 2010). De laatste oplossingen zijn het opstellen van een noodplan, mocht een van de 'Big-Four' kantoren failliet gaan en het zoeken naar een mogelijkheid of de overnames en fusies van accountantskantoren die de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden teruggedraaid kunnen worden, dit om het grote systeemrisico te verminderen. (Barnier, 2010a)

Het vijfde thema beschrijft het invoeren van een Europees paspoort, zodat binnen Europa accountants eenvoudiger over de grens kunnen werken. Op dit moment is dit namelijk lastig, doordat binnen de EU verschillende regelgeving wordt gehanteerd. Het zesde thema behandelt de voorkeurspositie van midden- en kleinbedrijven (MKB). Barnier (2010a) stelt voor dat bij deze MKB-ondernemingen geen wettelijke controle hoeft plaats te vinden, maar slechts een 'beperkte controle' of een 'wettelijke beoordeling'.

Het zevende en laatste thema gaat over internationalisering. Internationaal moet er tussen de toezichthouders beter worden samengewerkt en de regelgeving met betrekking tot de controle op accountantskantoren moet gelijkwaardiger aan elkaar worden. (Barnier, 2010a)

§2.4 Onafhankelijkheid van accountantsorganisaties

Omdat in deze scriptie de gevolgen van de regulering van de roulatie van accountantskantoren worden onderzocht is het tweede thema: governance en onafhankelijkheid van accountantsorganisaties, een belangrijk thema. In dit thema zijn namelijk de voorstellen voor accountantsroulatie opgenomen. Barnier (2010a) stelt dat onafhankelijkheid de onaantastbare basis van de auditfunctie is. Het doel van de Europese commissie is het versterken van de onafhankelijkheid van de accountants. Een probleem in de accountancy met betrekking tot de onafhankelijkheid is dat de onderneming, welke gecontroleerd wordt, de aanstelling en beloning van de accountant bepaalt. Dit gebeurt vaak door het doorlopen van een commerciële aanbesteding-procedure. Andere problemen in de accountancy zijn de beperkte roulatie van accountantskantoren en de levering van non-auditdiensten door accountantskantoren (Barnier, 2010a).

De Green Paper geeft een aantal oplossingen voor deze problemen. Er is een scenario waarin de accountant een wettelijke inspectierol krijgt en de aanstelling, de honoraria en de duur van de werkzaamheden, het verantwoordelijkheid zijn van een derde partij, mogelijk een regelgevende instantie. Ook wil de Europese Commissie een verscherping van het verbod op non-auditdiensten door accountantskantoren, dat zou kunnen leiden tot de instelling van 'audit only kantoren' die vergelijkbaar zijn met inspectie-eenheden (Veerman, 2012). Een andere oplossing is dat een limiet wordt ingesteld voor het aandeel in honoraria die wordt ontvangen voor het leveren van non-auditdiensten aan één enkele controlecliënt ten opzichte van de auditdiensten aan deze client. (Barnier, 2010a)

Een ander discussiepunt met betrekking tot de onafhankelijkheid van accountants is dat een accountantskantoor soms vele jaren bij een onderneming de jaarrekening controleert. Uit onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de ondernemingen, meer dan zeven jaar niet van accountantskantoor wisselt (Onbekend, 2006). Situaties waarin een onderneming tientallen jaren gebruikmaakt van hetzelfde accountantskantoor lijken niet verenigbaar met de gewenste normen van onafhankelijkheid. Barnier erkent echter wel in de Green Paper dat er kennisverlies zal optreden als gevolg van de kantoorroulatie, maar dat de onafhankelijkheid en de dynamiek in de auditmarkt verhoogd worden. Daarbij moet in de gaten worden gehouden dat de regelgeving ook zo ver strekt dat wanneer een partner naar een ander kantoor vertrekt, deze haar/zijn cliënten niet mag meenemen naar het nieuwe accountantskantoor. (Barnier, 2010a)

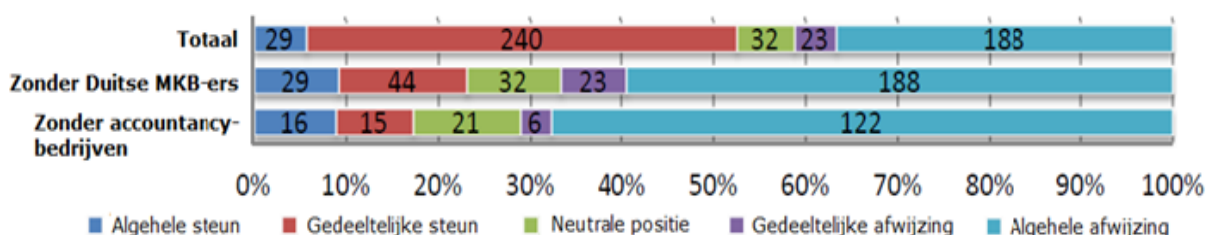
Om de onafhankelijkheid verder te verbeteren, stelt Barnier voor de eigendomsregels en het partnerschapmodel te herzien. Op dit moment wordt namelijk door de Richtlijnen vereist, dat auditors een meerderheid van stemmen hebben binnen een accountantskantoor en de raad van bestuur beheersen. Het partnerschapmodel moet worden herzien, gezien de complexiteit van sommige grote ondernemingen, waardoor er onvoldoende inzicht is of een accountantsorganisatie voldoende middelen heeft om aan haar aansprakelijkheden te kunnen voldoen (Barnier, 2010a).

§2.5 Kritiek op de Green Paper

In de maanden na de publicatie van de Green Paper ontving de Europese Commissie exact 688 schriftelijke reacties op de Green Paper (Böcking et al, 2011). In februari 2011 publiceerde de Europese Commissie een beknopte samenvatting van de ontvangen reacties (Barnier, 2010b). Een meer uitgebreide analyse van de reacties werd in november 2011 gepubliceerd door onderzoekers verbonden aan de Goethe Universität Frankfurt (Böcking et al, 2011). Uit de analyse blijkt dat een meerderheid van de voorstellen op weinig steun kan rekenen. De onderzoekers concludeerden dan ook, dat de Europese Commissie bij zichzelf te rade moet gaan of de voorstellen opgenomen in de Green Paper rechtvaardig zijn. Ook het Europees Parlement uitte veel kritiek op de gedane voorstellen.

Uit de analyse blijkt dat het voorstel met betrekking tot de regulering van de roulatie van accountantskantoren, op beperkte steun kan rekenen (zie grafiek 1). De reacties van de Duitse MKB-ers worden niet meegenomen in de analyse, omdat in de voorgestelde plannen de roulatie alleen invloed heeft op OOB's. Daardoor is het niet reëel om de reacties van de MKB-ers mee te nemen in de analyse. Deze aanpassing heeft als gevolg dat de steun voor accountantsroulatie nog verder afneemt, omdat de Duitse MKB-ers veelal de voorstellen van Barnier steunden.

Grafiek 1: Houding van de respondenten over verplichte accountantsroulatie

(Böcking et al, 2011)

§ 2.6 Vervolg op Green Paper: de Achtste EU-Richtlijn

Op 30 november 2011 bracht de Europese Commissie haar plannen voor hervormingen in de auditmarkt naar buiten in een ontwerp-Richtlijn. De ontwerp-Richtlijn is een vervolg op de Green Paper van Barnier en is bedoeld om uiteindelijk de huidige Achtste EU-Richtlijn (EU-richtlijn 2006/43/EC) te vervangen (accountant.nl, 2011). Deze achtste richtlijn behandelt de wettelijke accountantscontrole. Om de begrijpelijkheid te verbeteren wordt de regelgeving met betrekking tot de OOB's uit de Achtste Richtlijn gehaald en deze wordt in een nieuwe verordening opgenomen (Veerman, 2012).

Het is belangrijk te constateren dat een verordening een bindend besluit is en rechtstreeks toepasselijk is in alle lidstaten. Een richtlijn daarentegen is een wettelijk besluit dat een bepaald doel vastlegt dat alle EU-landen moeten bereiken, maar niet direct hoeft te worden nageleefd (europa.eu, 2012). Alle lidstaten hanteren dan ook, wanneer de verordening wordt aangenomen door het Europees parlement, dezelfde criteria met betrekking tot de kwalificaties voor OOB's, die in paragraaf 2.2 behandeld zijn. De belangrijkste aanpassingen van de Achtste Richtlijn, zoals opgenomen in de ontwerprichtlijn zijn (Veerman, 2010):

- Het eenvoudiger maken voor accountants om grensoverschrijdend te werken binnen de EU.
- Wanneer de omvang van een onderneming kleiner is, des te minder streng hoeven de controlerichtlijnen te zijn. Hoe deze proportionaliteit moet worden toegepast, wordt aan de lidstaten overgelaten.
- Het begrip 'wettelijke accountantscontrole' wordt uitgebreid en heeft dan ook betrekking op kleine bedrijven uit lidstaten, die de accountantscontrole voor deze bedrijven verplicht stellen.
- Het aantrekken van kapitaal makkelijker maken, door het versoepelen van de regels voor eigendomsverhoudingen binnen accountantsorganisaties.
- Een verbod op de eerder vermelde 'Big-Four' clausules.
- Het leveren van non-auditdiensten bij een controlecliënt mag tot maximaal 10% van het totale honorarium zijn.

Tenslotte hebben de laatste aanpassingen betrekking op de regulering van accountantsrotatie. In de ontwerprichtlijn is hierover opgenomen dat de duur van het eerste contract tussen de OOB en de accountantsorganisatie niet korter mag zijn dan

twee jaar en niet langer dan vijf jaar. Er is slechts één mogelijkheid tot verlenging, maar de duur van beide contracten tezamen mag niet meer bedragen dan zes jaar. Wanneer sprake is van een 'joint audit', bedraagt de maximumduur negen jaar. Na afloop van het contract geldt een afkoelingsperiode van vier jaar, voordat weer een contract mag worden afgesloten tussen de OOB en de accountantsorganisatie. (Veerman, 2010)

Al deze voorstellen moeten, voordat deze in werking kunnen treden, eerst door het Europees Parlement en de Raad van Ministers worden vastgesteld. De vaststelling zal naar alle waarschijnlijkheid op zijn vroegst in 2013 kunnen plaatsvinden (Veerman, 2012). Nadat de vaststelling heeft plaatsgevonden, moet de Europese Commissie nog haar instemming geven.

§2.7 Afsluiting

Veel van de voorstellen uit de Green Paper zijn overgenomen in de ontwerp-Richtlijn, die de huidige Achtste EU-Richtlijn moet vervangen. Vooral de verplichting tot het wisselen van accountantskantoor na zes jaar, zal in de dagelijkse (accountancy-) praktijk veel gevolgen met zich meebrengen. De regelgeving met betrekking tot de OOB's wordt uit de Achtste Richtlijn gehaald en wordt opgenomen in een nieuwe verordening, waardoor binnen Europa dezelfde criteria worden gehanteerd met betrekking tot de kwalificaties voor OOB's.

Verder valt op, dat de voorstellen die betrekking hebben op een Europese toezichthouder in de Green Paper, niet terug te vinden zijn in de ontwerp-Richtlijn. Ook het scenario waarin een derde onafhankelijke partij het honorarium en de duur van de werkzaamheden bepaalt en de accountant een wettelijke inspectierol toebedeeld krijgt is niet terug te vinden in de ontwerp-Richtlijn, omdat waarschijnlijk dit voorstel een enorme aardverschuiving teweeg brengt in de accountancy. In het volgende hoofdstuk wordt de initiatiefnota van PvdA-kamerlid Ronald Plasterk behandeld, welke is afgeleid van de Green Paper van Michel Barnier.

3. Welke voorstellen bevat de initiatiefnota van Ronald Plasterk: De accountancy na de crisis?

§3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de initiatiefnota van PVDA Tweede Kamerlid Ronald Plasterk toegelicht. Nadat Michel Barnier in het najaar van 2010 zijn Green Paper publiceerde, stelde Plasterk als reactie op de Green Paper de initiatiefnota 'De accountancy na de crisis' op (Plasterk, 2011). De initiatiefnota bevat vele punten die afgeleid zijn van de Green Paper van Michel Barnier, maar bevat ook andere en aangepaste voorstellen. De initiatiefnota werd gepubliceerd op 15 februari 2011 en leidde net zoals de Green Paper tot vele reacties. In de volgende paragraaf zal beknopt de inhoud van de initiatiefnota van Plasterk worden besproken, daarna worden in paragraaf 3.3 de reacties geanalyseerd.

§3.2 Inhoud initiatiefnota: De accountancy na de crisis

In de initiatiefnota van Plasterk (2011) worden vier onderwerpen behandeld, waarin diverse voorstellen aan de orde komen. De voorstellen zijn bedoeld om de kwaliteit van de accountancy te verbeteren en daarmee te voorkomen dat de waarde van een bedrijf verkeerd wordt ingeschat. Het eerste onderwerp geeft een toelichting op de initiatieven die de accountancysector inmiddels zelf heeft genomen. Onder meer het plan van aanpak van de Nederlandse Beroepsorganisaties van Accountants (NBA): Lessen uit de kredietcrisis, wordt aangehaald (NBA, 2010). De belangrijkste punten uit het plan van aanpak van de NBA zijn:

- De Raad van Commissarissen wordt de opdrachtgever van de accountant, bepaalt welke accountant ingeschakeld wordt en onderhandelt over het honorarium.
- Kwaliteit wordt de belangrijkste grondslag voor beoordeling en beloning van accountants bij controlecliënten.
- Een verbod op commerciële prikkels als omzet en cross-selling als criterium voor beloning. Met cross-selling wordt bedoeld dat naast het leveren van de accountantscontrole, ook andere diensten worden aangeboden bij dezelfde klant (Hiemstra, 2001).

In het tweede onderwerp wordt de wens van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) behandeld om meer invloed en bevoegdheden te krijgen op het gebied van toezicht op de accountancy. Plasterk (2011) concludeert dat de AFM inderdaad extra bevoegdheden moet krijgen en dat dit via nieuwe wetgeving geregeld moet worden. De inhoud van deze bevoegdheden wordt echter niet verder besproken.

Het derde onderwerp en belangrijk met betrekking tot de regulering van de roulatie van de accountantskantoren is dat Plasterk (2011) de verhouding tussen de accountant en de controlecliënt heroverweegt. Plasterk geeft drie voorstellen in zijn initiatiefnota om de juiste positie te bereiken tussen accountant en controlecliënt, welke alle drie voortborduren op de Green Paper van Michel Barnier. Het eerste voorstel bevat een verplichte roulatie van accountantskantoren, ook in dit voorstel wordt uitgegaan van roulatie na zes jaar. Hierna moet echter wel een afkoelingsperiode van zes jaar in acht worden genomen en niet slechts van vier jaar zoals opgenomen in de ontwerp-Richtlijn van de EU (Veerman, 2010). Enkel roulatie van partner binnen het accountantskantoor acht Plasterk onvoldoende, want voor buitenstaanders is het namelijk niet waarneembaar of de nieuwe partner van hetzelfde accountantskantoor een andere blik werpt op de controleklant.

Ook weerlegt Plasterk (2011) het argument dat in Italië is gebleken, dat verplichte roulatie niet de gewenste gevolgen heeft. Hij stelt dat de normen en waarden in Italië niet te vergelijken zijn met die van Nederland, waardoor deze gevolgen in Italië niet automatisch ook in Nederland zullen plaatsvinden. De gevolgen van de verplichte roulatie in Italië worden in hoofdstuk vijf aan de orde gesteld.

Het tweede voorstel behandelt het opdrachtgeverschap; ook Plasterk vindt het net zoals Barnier ongewenst dat degene die gecontroleerd wordt tegelijk degene is die de controleur kiest, aanstelt en betaalt. Het is belangrijk dat de controle van de jaarrekening zo onafhankelijk mogelijk gebeurt. Plasterk stelt daarom voor dat een onafhankelijke instantie de keuze van de accountant door grote financiële instellingen, eerst moet worden goedgekeurd door een onafhankelijke instantie, bijvoorbeeld de AFM. Plasterk gaat in zijn initiatiefnota dus minder ver dan Barnier in zijn Green Paper, aangezien de controleklant de accountant blijft betalen en de onafhankelijke instantie alleen haar goedkeuring hoeft te geven voor grote financiële instellingen. Deze financiële instellingen hebben namelijk een groot algemeen belang in verhouding tot het aandeelhoudersbelang (Plasterk, 2011).

Het derde voorstel bevat de scheiding tussen audit en non-auditdiensten. Hierin gaat Plasterk (2011) verder dan Barnier door een totale scheiding te eisen tussen deze diensten. Hij weerlegt het argument van synergievoordelen voor accountantskantoren door zowel audit als non-auditdiensten te verlenen, omdat dit aantoont dat de scheiding tussen deze diensten niet zo groot blijkt te zijn, wat accountantskantoren wel vaak beweren. Plasterk concludeert dat:

"...de combinatie van audit en non-audit werk door hetzelfde accountantskantoor voor dezelfde klant evident het risico draagt van potentiële perverse prikkels, en de combinatie daarom niet langer toegestaan moet worden..." (Plasterk, 2011)

Het vierde onderwerp behandelt de financiële gevolgen van de voorstellen. Plasterk (2011) stelt echter dat deze financiële gevolgen nagenoeg nihil zijn. In de volgende paragraaf en in hoofdstuk vijf wordt door diverse bronnen deze veronderstelling weerlegd en blijkt wel degelijk dat er financiële gevolgen zijn wanneer verplicht van accountant gerouleerd moet worden.

§3.3 Reacties op initiatiefnota van Plasterk

Ook de initiatiefnota van Plasterk leidde, zoals eerder vermeld, tot vele reacties vanuit de accountancy. Binnen een week kwam de directeur van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants met een reactie op de initiatiefnota (Wammes, 2011). Hierin uitte de NBA kritiek op drie punten. Ten eerste de verplichte roulatie van accountantskantoor na zes jaar; dit zal namelijk ten koste gaan van de onderzoekskwaliteit. Verder blijkt uit onderzoek, waar de NBA geen referentie over heeft opgenomen, dat in de eerste twee jaar een verhoging zichtbaar is van het aantal tuchtklachten door gebrek aan klantenkennis.

De verhoging van het aantal tuchtklachten geeft aan dat er sprake is van een afnemende kwaliteit van de accountantscontrole. Ook aan het einde van de periode van zes jaar kan afnemende motivatie en inzet van het accountantskantoor debet zijn aan verminderde kwaliteit en hebben bovendien andere Europese landen besloten de verplichte kantoorroulatie niet in te voeren of weer af te schaffen (Spanje, Letland, Slowakije, Turkije) (Wammes, 2011). Spanje besloot tot het afschaffen van de verplichte roulatie, omdat de wetgeving niet werd gehandhaafd en het daardoor enkel symbolische wetgeving bleek te zijn (Carrera et al 2007). Het harmoniseren van haar

wetgeving met de rest van de EU was voor de Slowaakse regering het belangrijkste argument voor het afschaffen van de verplichte kantoorroulatie in 2001 (Fédération des Experts Comptables Européens, 2004).

In Letland werd de wetgeving ingetrokken naar aanleiding van klachten van de twee grootste banken van het land, omdat de banken geen internationaal accountantskantoor konden vinden die bereid was om de controle uit te voeren (Fédération des Experts Comptables Européens, 2004). In Turkije werd de verplichte roulatie afgeschaft, omdat de doelen van de overheid op het gebied van de onafhankelijkheid en kwaliteit niet werden bereikt (Stringer, 2011).

Wammes (2011) stelt voor om de kwaliteit te verbeteren door middel van kwalitatief betere auditcomités en afzonderlijke kantoorrapportages van de AFM. Ook stelt de NBA in tegenstelling tot Plasterk (2011), dat de verplichte kantoorroulatie wel degelijk hogere lasten met zich meebrengt voor het nieuwe accountantskantoor. Schattingen lopen hiervan uiteen van 20 tot 50 procent en deze toename wordt vooral veroorzaakt door een stijging van de loonkosten (Wammes, 2011).

Het tweede kritiekpunt van Wammes (2011) heeft betrekking op de goedkeuring van de accountantsopdracht bij grote financiële instellingen door de AFM. Dit schaadt de onafhankelijkheid van de toezichthouder doordat deze medeverantwoordelijk wordt, aldus Wammes. Bovendien kan deze maatregel concurrentiebeperkend werken, doordat de toezichthouder geneigd zal zijn tot het maken van een relatief veilige keuze. Deze veilige keuze zal er toe leiden, dat een van de 'Big Four' kantoren wordt aangesteld en niet de middelgrote of kleinere kantoren.

Het laatste punt van kritiek richt zich op de scheiding van audit en non-auditdiensten. Wammes (2011) beargumenteert dat diensten waarbij sprake is van zelftoetsing al jaren verboden zijn door de NBA. Bovendien is er geen significant verschil in honorarium voor de accountant tussen audit en non-auditdiensten en bedraagt de totale omvang van non-auditdiensten slechts 15% van de totale auditdiensten (Wammes, 2011).

Op de kritiek van de NBA kwamen echter ook weer reacties. Pheijffer (2011) noemt de reactie van de NBA teleurstellend, omdat de initiatieven worden afgewezen, maar de NBA niet met eigen voorstellen komt voor verbeteringen. Ook de studies die worden aangedragen door de NBA zijn weinig overtuigend en is er geen onderzoek gedaan naar de positieve effecten van accountantsroulatie. Ook beargumenteert Pheijffer (2011) dat het moeilijk is diensten te classificeren in audit en non-

auditdiensten. Hiertussen ligt namelijk een grijs gebied wat er uiteindelijk toe kan leiden dat bepaalde diensten in beide groepen ingedeeld kunnen worden.

Ook kwamen vele reacties van invloedrijke personen uit de accountancy op de initiatiefnota. De directeur van de NBA geeft op persoonlijke titel aan, dat Plasterk de lezers en kiezers op het verkeerde been zet, want de scheiding tussen audit en non-auditdiensten is al jaren aanwezig en verplicht (Wammes, 2012). Ook het voorstel met betrekking tot de verplichte kantoorroulatie levert kritiek op van Wammes. Deze maatregel zou geen enkele meerwaarde opleveren en in tegenstelling tot Plasterk wel degelijk lasten met zich meebrengen (Wammes, 2012). Jaarlijks zouden de kosten voor het bedrijfsleven en de overheid namelijk met €75 miljoen stijgen, blijkt uit onderzoek van de toezichthouder op de regeldruk Actal (2012).

Wammes eindigt met de vraag:

“Plasterk roept de sector op om zijn voorstellen te omarmen. Maar waarom zou een sector dat doen als de voorstellen de controlerisico’s vergroten, leiden tot lastenverzwaring en het toezicht door bijvoorbeeld de Nederlandsche Bank bemoeilijken?” (Wammes, 2012)

Wammes levert echter geen bewijs, waardoor de controlerisico’s worden vergroot. Ook levert hij geen bewijs dat het toezicht door de Nederlandsche Bank wordt bemoeilijkt, dit verzwakt zijn standpunt over de regulering van de accountantsroulatie. De lastenverzwaring beargumenteert hij aan de hand van het eerder genoemde onderzoek van Actal (2012).

Ook demissionair minister van financiën De Jager, gaf een reactie op de initiatiefnota. Volgens De Jager is de verplichte partnerroulatie en het toezicht door de AFM voldoende om de onafhankelijkheid te bewaren. Bovendien gaf de minister aan geen voorstander te zijn van het voorstel dat de benoeming van de accountant bij banken en verzekeraars ter goedkeuring voorgelegd moet worden aan de AFM. Tenslotte stelt De Jager:

“dat er moet worden gewaakt dat met kantoorroulatie goedlopende opdrachtrelaties moeten worden gestaakt en bedrijven onnodig worden geconfronteerd met hogere kosten” (accountant.nl, 2011).

Ook reageerde Plasterk zelf op zijn initiatiefnota door middel van een interview met accountancynieuws (2011). Plasterk gaf onder meer antwoord op de vraag: Waarom de verplichte roulatie van kantoren en scheiding van audit en non-auditdiensten? Deze vraag beantwoordt Plasterk door te stellen, dat na vele jaren de accountant meer vertrouwen krijgt in de klant. Het gevolg hiervan kan zijn dat de accountant minder streng gaat controleren en de kwaliteit van de controle daardoor vermindert. Over de scheiding tussen audit en non-auditdiensten stelt Plasterk dat een slager toch ook niet zijn eigen vlees keurt.

§3.4 Afsluiting

Ter afsluiting van deze deelvraag is het relevant vast te stellen, zoals eerder vermeld, dat de initiatiefnota van Plasterk voortborduurde op de Green Paper van Michel Barnier. Ook de initiatiefnota leidde tot veel reacties van mensen uit de accountancy en daarbuiten, veelal afkeurend. Vooral de voorstellen met betrekking tot de roulatie en de scheiding van audit en non-auditdiensten kunnen op weinig steun rekenen. De vraag is nu of het initiatief van Plasterk toch haar navolging kan vinden in nieuwe wetgeving. Om dit te bekijken zal in het volgende hoofdstuk de Wet op het accountantsberoep worden geanalyseerd.

4. Waaruit bestaat de Wet op het accountantsberoep (Wab) en op welke wijze verloopt de procedure tot inwerkingtreding daarvan?

§4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal de Wet houdende bepalingen over het accountantsberoep, de Nederlandse beroepsorganisatie van accountants en de Commissie eindtermen accountantsopleidingen, oftewel de Wet op het accountantsberoep worden besproken (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 1). Op 12 oktober 2011 is door de minister van financiën een wetsvoorstel ingediend betrekking hebbend op de Wet op het accountantsberoep (Wab) (Montesquieu Instituut, 2012). De Wab zal wanneer deze in werking treedt in de plaats treden van de Wet op de Registeraccountants (WRA) en de Wet op de Accountants-Administratieconsulenten (WAA). Dit heeft tot gevolg, dat het Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA) en de Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten (NOvAA) worden samengevoegd tot één Nederlandse beroepsorganisatie van accountants (Montesquieu Instituut, 2012).

§4.2 Inhoud van de Wet op het accountantsberoep (Wab)

Het fuseren op eigen verzoek van het NIVRA en de NOvAA, is het belangrijkste element van de Wab. Het verzoek tot fusie kwam, doordat in de praktijk de Register Accountants (RA) van het NIVRA en de Accountant-Administratieconsulenten (AA) van de NOvAA al veelvuldig samenwerken. Ook zijn de beroepsregels van beide vrijwel identiek en wil de politiek graag dat het accountantsberoep helderder en efficiënter wordt georganiseerd (Nivra, 2009).

Op dit moment zetelen beide beroepsorganisaties al in hetzelfde pand in Amsterdam, maar is er pas sprake van een formele fusie tussen beide wanneer de Wab in werking treedt. Het ministerie van Financiën heeft echter aangegeven dat beide organisaties, in afwachting van die wetswijziging, alvast als één organisatie kunnen optreden (NBA, 2012). De organisaties zijn verder gegaan onder de naam: Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

De oprichting van de NBA heeft verder tot gevolg dat de afzonderlijke registers voor Registeraccountants (RA's) en Accountants-Administratieconsulenten (AA's) worden samengevoegd tot één accountantsregister. Verder is in de Wab opgenomen dat uitsluitend RA's in de toekomst de controles bij OOB's mogen uitvoeren.

Van het wetsvoorstel dat in oktober 2011 werd gepubliceerd, is de inhoud vooral een samensmelting van de WRA en de WAA. Verder bestaat het wetsvoorstel uit artikelen die betrekking hebben op de NBA en bevat het ook artikelen die de algemene bepalingen van het accountantsberoep weergeven. Doordat het wetsvoorstel een samensmelting is van de WRA en de WAA, bevatte het geen elementen afkomstig uit de Green Paper van Barnier of de initiatiefnota van Plasterk. Nadat door diverse Kamerleden amendementen waren ingediend, bevatte het wetsvoorstel echter wel elementen afkomstig uit de Green Paper en de initiatiefnota.

Het eerste amendement dat is afgeleid van de initiatiefnota van Plasterk is het amendement van Tweede Kamerlid Van Vliet (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 7). Dit amendement zorgt door een toevoeging aan art. 23 van de Wab, welke betrekking heeft op OOB's, dat deze OOB's verplicht worden iedere zes jaar te rouleren van accountantskantoor. Na deze periode moet een afkoelingsperiode van twee jaar in acht worden genomen. In een vervolgamendement van Van Vliet (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 13) wordt de termijn totdat er gerouleerd moet worden, verlengd met twee jaar tot acht jaar. In het laatste amendement van Tweede Kamerlid Van Vliet (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 19) wordt nog aan de Wab toegevoegd, dat de verplichte kantoorroulatie pas later in werking zal treden dan de andere onderdelen van de Wab. De verplichte kantoorroulatie zal pas op 1 januari 2014 inwerking treden, om een overgangperiode te creëren voor de betrokken partijen.

Een tweede amendement gebaseerd op de initiatiefnota van Plasterk is opgesteld door Plasterk zelf en door de Kamerleden Irrgang en Braakhuis (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 9). Dit amendement verlangt een introductie van art. 24b in de Wab, welke dan betrekking zal hebben op alleen OOB's. In art. 24b van de Wab dient aldus Plasterk te worden opgenomen, dat een accountantsorganisatie die verantwoordelijk is voor de wettelijke controle of de controle van de jaarrekening of geconsolideerde jaarrekening van een OOB, naast die controles geen andere werkzaamheden uitvoert voor diezelfde organisatie. Dit zal er dus voor zorgen dat bij OOB's er een scheiding komt tussen audit en non-auditdiensten.

Ook op dit amendement zijn vervolgamendementen gekomen. In de vervolgamendementen (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 14 & nr. 18) wordt als aanvulling op art. 24b van de Wab een specificatie gegeven om diensten in te delen in audit en non-auditdiensten. Tot de auditdiensten worden dan uitsluitend gerekend: de wettelijke controles, de controle van de jaarrekening of geconsolideerde jaarrekening, de controle

van (tussentijdse) financiële overzichten, de waarmerking van staten ten behoeve van de toezichthouder zoals bedoeld in de Pensioenwet (art. 147, lid 5) en de Wet op het financieel toezicht (art. 3:72, lid 7), de verstrekking van assurance met betrekking tot het directieverslag, het verslag corporate governance, het verslag risicomanagement en het verslag maatschappelijk verantwoord ondernemen. Tenslotte is in het laatste vervolgamendement (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 18) opgenomen, dat non-auditdiensten in combinatie met auditdiensten tot twee jaar na de inwerkingtreding van de Wab mogen worden uitgevoerd. Hiervoor dient een contractuele verplichting te bestaan tussen het accountantskantoor en zijn klant. Hierdoor hoeven huidige contracten tussen een accountantskantoor en klant niet direct te worden verbroken en wordt een overgangperiode gecreëerd.

De laatste amendementen die gebaseerd zijn op de initiatiefnota van Plasterk hebben betrekking op de informatieverstrekking aan de AFM over de accountantskeuze en dat de AFM meer bevoegdheden moet krijgen (Kamerstukken II 2011/12, 33025, nr. 8 & nr. 12). Deze bevoegdheden zorgen ervoor dat de AFM toestemming krijgt om meer informatie in te zien, nadere uitleg kan vragen van ondernemingen en de AFM de keuze van de accountant door OOB's moet goedkeuren.

§4.3 Procedure tot inwerkingtreding van de Wab

Voordat een wet in Nederland in werking kan treden, zal deze eerst door een meerderheid in de Tweede Kamer moeten worden gesteund, waarna ook een meerderheid in de Eerste Kamer voor moet stemmen. In figuur 1 is exact te zien welke stappen de Wab heeft doorlopen en welke het nog moet nemen. Allereerst werd de Wab op de agenda van de Tweede Kamer geplaatst, waarna de regering met een wetsvoorstel is gekomen. Hierna is dit aan de Tweede Kamer voorgelegd en konden Kamerleden met amendementen komen; dit is dus veelvuldig gedaan. Uiteindelijk stemde de voltallige Tweede Kamer op 14 februari 2012 in met de Wab (Inhoudelijke ondersteuning (I.O) Tweede Kamer, 2012).

Op dezelfde dag diende over elk amendement, apart van het wetsvoorstel, gestemd te worden. In het stemmingsoverzicht opgesteld door de afdeling inhoudelijke ondersteuning van de Tweede Kamer is te vinden, welke partijen voor aanneming van de amendementen stemden en welke amendementen uiteindelijk zijn aangenomen (I.O Tweede Kamer, 2012). In het stemmingsoverzicht is te vinden dat de amendementen met betrekking tot de goedkeuring door de AFM van de accountantskeuze voor OOB's

en een scheiding tussen audit en non-auditdiensten door een meerderheid is aangenomen (I.O Tweede Kamer, 2012).

Het amendement dat door een toevoeging aan art. 23 betreffende OOB's regelt, dat deze OOB's verplicht worden iedere acht jaar te rouleren van accountantskantoor, is ook aangenomen. Na deze periode van acht jaar dient dus een afkoelingsperiode van twee jaar in acht te worden genomen, voordat hetzelfde kantoor weer de wettelijke jaarrekeningcontrole mag uitvoeren. De verplichte kantoorroutatie zal pas op 1 januari 2014 inwerking treden, om een overgangperiode te creëren voor de betrokken partijen. De politieke partijen SP, PvdD, PvdA, GroenLinks en de PVV stemden voor dit amendement, waardoor er een meerderheid was en het amendement dus is aangenomen (I.O Tweede Kamer, 2012).

Nadat het wetsvoorstel met betrekking tot de Wab was aangenomen, is deze voorgelegd aan de Eerste Kamer, waar het op dit moment ligt in afwachting van behandeling (zie figuur 1). Wanneer deze uiteindelijk door de Eerste Kamer wordt goed gekeurd, moet de Wab nog door de Koningin en de Minister van Financiën ondertekend worden (Montesquieu Instituut, 2012).

Figuur 1: Verloop tot inwerkingtreding van de Wab

(Montesquieu Instituut, 2012)

De vaste commissie voor Financiën, welke bestaat uit meerdere Kamerleden van elke partij (tweedekamer.nl, 2012), constateerde dat het wetsvoorstel gedurende de behandeling door de Tweede Kamer aanzienlijk is gewijzigd door de aanname van een viertal amendementen welke in deze paragraaf zijn behandeld. Hierdoor is het de vraag op welke wijze het wetsvoorstel, zoals dit door de regering bij de Tweede Kamer is ingediend, zich verhoudt tot het wetsvoorstel welke op dit moment bij de Eerste Kamer ligt. De commissie heeft aan de Raad van State advies gevraagd over de gevolgen van deze amendementen (Essers, 2012).

Mocht de Raad van State concluderen dat de gevolgen te groot zijn en de Wab daardoor teveel afwijkt van het eerste wetsvoorstel, zal de Eerste Kamer het wetsvoorstel moeten afwijzen. De minister heeft dan de mogelijkheid de wet aan te passen en deze opnieuw aan het parlement voor te leggen (PwC, 2012b). In een brief van 4 mei heeft de Raad van State echter laten weten dat het wetsvoorstel niet controversieel wordt verklaard (Raad van State, 2012). De behandeling ervan wordt daarom niet opgeschort en kan nog voor de zomer worden afgerond, aldus de Raad van State (2012). De vaste commissie van Financiën heeft echter besloten om de behandeling van de Wab uit te stellen tot september 2012 (Vaste commissie voor financiën, 2012b).

§4.4 Afsluiting

In dit hoofdstuk is de Wet op het accountantsberoep (Wab) behandeld en de procedure tot inwerkingtreding daarvan. Wanneer de Wab inwerking treedt zijn het Nivra en de NOvAA formeel gefuseerd tot de Nederlandse Beroepsorganisaties van Accountants (NBA). Verder is het belangrijk te concluderen dat door het aannemen van een viertal amendementen de Wab elementen bevat die voortkomen uit de Green Paper van Barnier en de initiatiefnota van Plasterk. Ook het amendement met betrekking tot de verplichte kantoorroulatie is aangenomen en dus opgenomen in de Wab.

Uiteindelijk is in de Wab opgenomen dat na een periode van acht jaar van accountantskantoor gerouleerd moet worden. Na deze periode dient een afkoelingsperiode van twee jaar in acht te worden genomen, voordat hetzelfde kantoor weer de wettelijke jaarrekeningcontrole mag uitvoeren. De verplichte kantoorroulatie zal pas op 1 januari 2014 inwerking treden om een overgangperiode te creëren voor de betrokken partijen. Vele stappen tot inwerkingtreding van de Wab zijn dus doorlopen en door het positieve advies van de Raad van State zal de Wab nog in 2012 inwerking kunnen treden. In het volgende hoofdstuk worden de voor- en nadelen besproken van de verplichte kantoorroulatie.

5. Welke voor- en nadelen komen voort uit de regulatie van accountantsroulatie?

§5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de voor- en nadelen besproken, wanneer de accountantsroulatie wordt gereguleerd. Vooral wordt beschreven wat de gevolgen zijn wanneer de roulatie van accountantskantoor verplicht wordt gesteld, zoals opgenomen in het wetsvoorstel met betrekking tot de Wab. Dit zal gebeuren door gebruik te maken van wetenschappelijke studies met betrekking tot dit onderwerp. Aan de hand van deze studies zal duidelijk worden dat er veel verdeeldheid heerst over de voor- en nadelen van de verplichte kantoorroulatie. Veelal worden in de studies de voor- en nadelen ingedeeld in drie groepen. Dit zijn de voor- en nadelen op het gebied van de onafhankelijkheid van de accountant, de kwaliteit van de accountantscontrole en de extra kosten van de accountantsroulatie die gemaakt moeten worden voor de accountantscontrole.

§5.2 De voordelen van accountantsroulatie

Diverse studies hebben de gevolgen op het gebied van de onafhankelijkheid van de accountant onderzocht, wanneer accountantskantoren verplicht moeten rouleren. Voorstanders van de verplichte accountantsroulatie stellen vaak dat het niet verenigbaar is met de gewenste normen van onafhankelijkheid dat een onderneming tientallen jaren gebruikmaakt van hetzelfde accountantskantoor. De roulatie moet voorkomen dat de accountant te vertrouwelijk raakt met haar/zijn klant en daardoor beïnvloedbaar is.

De onafhankelijkheid kan verbeteren wanneer accountantsroulatie plaatsvindt wanneer er weinig accountantskantoren zijn en relatief veel grote klanten, omdat het accountantskantoor dan namelijk beducht is dat het zijn klant aan de concurrent verliest (Gietzmann and Sen, 2002). Door deze angst is de kans groter dat het accountantskantoor zal samenspannen met het management, wat de onafhankelijkheid niet ten goede komt. Wanneer het bedrijf na acht jaar verplicht zal moeten rouleren, heeft het geen nut voor het accountantskantoor samen te spannen met het management en blijft de onafhankelijkheid beter gewaarborgd (Gietzmann and Sen, 2002).

Een andere studie die de gevolgen op het gebied van onafhankelijkheid heeft onderzocht, toont aan dat de onafhankelijkheid kan verbeteren door verplichte

accountantsroulatie in de volgende situaties: de marktpremie die wordt betaald voor een accountant met een goede reputatie is hoog, de normale marktwinsten liggen niet rond het nulpunt en de klanten bevinden zich op een markt met een hoog risico (bijv. hightech bedrijven) (Wu, Shih & Hung, 2002). Wanneer deze drie situaties tegelijkertijd plaatsvinden kan de onafhankelijkheid verbeteren, wanneer verplicht van accountantskantoor moet worden gerouleerd.

De SDA Bocconi School of Management (2002) onderzocht zowel de effectieve onafhankelijkheid evenals de perceptie van onafhankelijkheid van accountants op basis van gegevens uit de Italiaanse markt. In Italië is namelijk de roulatie van accountantskantoor na negen jaar al verplicht gesteld (Buck & Michaels, 2005). De studie concludeert dat de verplichte roulatie positieve effecten heeft op de perceptie van onafhankelijkheid, maar het effect op de effectieve onafhankelijkheid negatief is. Dit betekent dus dat de buitenwereld de perceptie heeft dat de onafhankelijkheid verbetert, maar de daadwerkelijke onafhankelijkheid niet verbeterd is.

Ook zijn er studies verricht naar de gevolgen van de kwaliteit van de accountantscontrole, wanneer accountantskantoren verplicht moeten rouleren. De kwaliteit kan verbeteren blijkt uit een studie van Chung (2004), doordat in de jaren direct na de wisseling van accountantskantoor het management van het bedrijf minder gebruik maakt van accruals (overlopende posten). Door een afname van de accruals wordt earnings management minder toegepast. Accruals zijn kosten- en opbrengstenelementen die niet leiden tot cashflows, maar wel invloed hebben op de winst. Accruals zijn dus afhankelijk van boekhoudkundige keuzes en zijn daardoor vatbaar voor manipulatie door het management, waardoor de kwaliteit van de accountantscontrole wordt aangetast (Van der Bauwhede, Gaeremynck & Willekens, 2000).

Een studie van Nagy (2005) sluit hierbij aan, echter wordt in deze studie geconcludeerd dat het afnemen van earnings management vooral opgaat voor kleine ondernemingen. Bovendien weet zowel de klant als de accountant, dat wanneer gerouleerd wordt van accountant, de nieuwe accountant de tot dan toe gebruikte accountantsmethodes zal analyseren. Door de review van de nieuwe accountant zal het gebruik van agressieve boekhoudmethodes ontmoedigd worden (Healey & Yu-Jin, 2003). Ook blijkt uit laatstgenoemde studie dat het verplicht rouleren van accountant, belangenconflicten helpt te voorkomen die gemakkelijk het gevolg kunnen zijn van langdurige relaties met klanten (Healey & Yu-Jin, 2003).

Een Belgische studie toonde aan dat ondernemingen met een goedkeurende accountantsverklaring een significant langere relatie hadden met het accountantskantoor, dan bedrijven die een verklaring met beperking kregen (Vanstraelen, 2000). Een lange relatie verkleint volgens de onderzoekers, de kans dat de accountant een verklaring met beperking heeft afgegeven. Dit wijst er volgens de onderzoekers op dat accountants meer bereid zijn een verklaring met beperking te geven in het laatste contractjaar dan in de voorgaande jaren. Concluderend kan volgens de onderzoekers gesteld worden dat de kwaliteit van de controle toeneemt wanneer gerouleerd moet worden, omdat het accountantskantoor in het laatste jaar van de controle objectiever handelt en de accountantsverklaring de werkelijkheid daardoor dichter benadert (Vanstraelen, 2000).

Het is niet logisch dat vanuit de conclusie, dat ondernemingen met een goedkeurende accountantsverklaring een significant langere relatie hebben met het accountantskantoor, de conclusie wordt getrokken dat accountantskantoren in het laatste contractjaar meer bereid zijn een verklaring met beperking te geven. Dit geeft namelijk alleen maar aan dat een verklaring met beperking minder voorkomt bij een langere relatie. Echter het laatste contractjaar vindt zowel plaats bij korte als lange relaties en er is niet onderzocht of in dat laatste jaar de kans op een afkeurende verklaring groter is. Ook ontbreekt een goede argumentatie dat de kwaliteit verbetert, omdat het accountantskantoor in het laatste jaar van de controle objectiever handelt. De afkeurende verklaring hoeft namelijk niet te betekenen, dat de werkelijkheid dichter wordt benaderd.

Een ander voordeel, wanneer de accountantsroulatie wordt verplicht, is dat de concurrentie op de accountantsmarkt wordt bevorderd. De concurrentie zal toenemen, doordat de accountantskantoren een aantrekkelijk pakket moeten aanbieden willen zij een nieuwe klant binnenhalen die verplicht moet rouleren. De toegenomen concurrentie kan leiden tot een hogere kwaliteit van de accountantscontrole (Healey & Yu-Jin, 2003).

Vele onderzoeken tonen aan dat de verplichte roulatie van accountantskantoor tot hogere kosten zal leiden. Deze onderzoeken worden in de volgende paragraaf aan de orde gesteld. Eén onderzoek durft dit te bestrijden en stelt dat de kosten afnemen, wanneer verplicht gerouleerd moet worden. Uit berekeningen van Morgan Stanley blijkt namelijk dat rond 2000 voor \$460 miljard aan marktkapitalisatie verloren is gegaan door de boekhoudschandalen rondom WorldCom, Tyco, Qwest, Enron en Computer Associates (Healey & Yu-Jin, 2003). De verwachte stijging van de jaarlijkse kosten

werden door de onderzoekers voor de 'Big Five' (huidige 'Big Four' plus Arthur Andersen) op \$800 miljoen geschat in 2000, vergeleken met de 460 miljard aan verlies in marktkapitalisatie is dit een relatief klein bedrag. De onderzoekers concluderen dan ook, dat het verplicht rouleren van accountantskantoor voor de maatschappij beter is, omdat het grote boekhoudschandalen helpt te voorkomen (Healey & Yu-Jin, 2003).

§5.3 De nadelen van accountantsroulatie

In tegenstelling tot het beperkte aantal studies die de voordelen van accountantsroulatie aantonen, zijn er vele studies die de nadelen van de verplichte roulatie aangeven. Een nadeel van de accountantsroulatie met betrekking tot de onafhankelijkheid, is dat uit een studie van Ruiz-Barbadillo en Gomez-Aguilar (2002) blijkt, dat wanneer de initiële investering in de klant is terugverdiend, het advies van de accountant beïnvloed wordt door andere en belangrijkere factoren, zoals onder meer de reputatie van het accountantskantoor. Uit empirische resultaten kan namelijk worden afgeleid, dat in de jaren nadat de initiële investering is terugverdiend, de accountants minder bereidwillig en onafhankelijker zijn. Op basis van deze gegevens concluderen Ruiz-Barbadillo en Gomez-Aguilar (2002) dat verplicht roulatie geen geschikt mechanisme is voor het verbeteren van de onafhankelijkheid.

Wanneer periodiek van accountantskantoor gerouleerd moet worden, is er een situatie waarin het aangestelde accountantskantoor steeds relatief onbekend is met de activiteiten van de controlecliënt. Dit heeft tot gevolg dat een accountant minder in staat is werkwijzen en transacties die invloed kunnen hebben op de jaarrekening te begrijpen (Roos & van Schaik, 2003). Hierdoor zal de accountant genoodzaakt zijn, door het gebrek aan klantenkennis, ten aanzien van bijvoorbeeld de bedrijfsontwikkelingen en ondernemingsrisico's meer te steunen op schattingen en beweringen van het management (Roos & van Schaik, 2003). Dit zorgt ervoor dat de onafhankelijkheid van de accountant zal afnemen.

Vele studies hebben onderzocht of in de eerste jaren na het aantreden van een nieuwe accountant of accountantskantoor er meer fraudegevallen en rechtszaken plaatsvonden, dan in de jaren daarna. Een onderzoek van een aantal decennia geleden, maar daardoor niet minder relevant, toonde aan dat in de eerste jaren na de aanstelling van een nieuwe accountant inderdaad meer rechtszaken plaatsvonden. In deze rechtszaken moest de accountant steeds als verweerder optreden (Pierre & Anderson, 1984). Dit geeft aan dat fouten van de accountant en fraudegevallen meer voorkomen

aan het begin van de contractperiode door een gebrek aan klantenkennis van de accountant, wat de kwaliteit van de accountantscontrole doet verminderen.

Het onderzoek van Walker, Lewis en Casterella (2001) sluit zich hierbij aan. Ook zij onderzochten rechtszaken, maar namen ook faillissementen en procedures van accountants tegen de SEC mee in hun onderzoek. De resultaten van dit onderzoek geven ook aan, dat in de beginperiode het risico op fouten en procedures het grootst is en dat dit risico afneemt gedurende de periode. Ook Carcello & Nagy (2004) concludeerden dat in de begin jaren van de controle er meer fraudegevallen zijn.

Uit een studie van Roos (2004) blijkt dat wanneer op bestuurlijk niveau een wisseling plaatsvindt, dit vaak samengaat met 'big bath accounting'. Het nieuwe bestuur neemt dan zoveel mogelijk kosten voor toekomstige herstructurering of reorganisaties op in de jaarrekening van het jaar waarin het bestuur aantreedt (Traas, 1999). Het nieuwe bestuur doet dit, omdat zijn prestaties in de toekomst daardoor beter lijken. Wanneer de wisseling van het bestuur dan ook samenvalt met de wisseling van accountantskantoor is dit wellicht niet in het belang van de kwaliteit van de accountantscontrole, aldus Roos (2004).

Roos (2004) stelt in dezelfde studie, dat de roulatie van accountantskantoor als nadeel heeft dat de roulatie het mogelijk maakt voor ondernemingen een accountantskantoor met een onwelgevallig standpunt in te wisselen (dit wordt ook wel opinion shopping genoemd). Ook andere studies beschrijven het probleem van opinion shopping, wanneer na een bepaalde tijd verplicht van accountant gewisseld moet worden. Opinion shopping is dus het zoeken naar een nieuwe accountant, die een verbeterd oordeel geeft (Krishnan & Stephens, 1995). Wanneer niet verplicht gerouleerd hoeft te worden, is het voor een onderneming namelijk moeilijk anoniem van accountant te wisselen. Meestal zal er een verklaring moeten worden gegeven aan belanghebbenden en is het argument van opinion shopping natuurlijk niet toegestaan. Wanneer verplicht gerouleerd moet worden, is er minder aandacht voor accountantswisselingen vanuit de buitenwereld en kan een onderneming makkelijker shoppen voor een verbeterd oordeel. Uit onderzoek van Lennox (1998) blijkt dan ook dat opinion shopping de juistheid en dus de kwaliteit van het accountantsverslag aantast en pleit dan ook tegen de verplichte roulatie van accountantskantoor.

Tenslotte is er veel onderzoek gedaan naar de kosten die verplichte kantoorrooulatie met zich meebrengen. Deze onderzoeken richten zich vooral op de stijging van de loonkosten en de hoogte van het honorarium. In Italië is bijvoorbeeld

onderzocht, waar vanaf 1975 roulatie van accountantskantoor na negen jaar verplicht is (Buck & Michaels, 2005), dat in het eerste jaar na de aanstelling van het nieuwe accountantskantoor de kosten voor zowel het accountantskantoor als klant inderdaad stijgen (SDA Bocconi School of Management 2002). Uit interviews bleek namelijk dat ondernemingen in het eerste contractjaar meer uren doorbrengen met de accountant en dit zorgt natuurlijk voor een stijging van de totale kosten voor beide partijen. Ook de grote accountantskantoren in Italië geven aan dat in het eerste jaar, 40% meer uren aan een klant gespendeerd worden.

Ondanks de hogere kosten in het eerste jaar is het honorarium voor de accountant minder, dan het honorarium dat werd betaald aan het vorige accountantskantoor. Dit komt omdat het accountantskantoor een lager honorarium zal hebben gevraagd om de nieuwe klant binnen te halen. SDA Bocconi School of Management (2002) trekt dan ook de conclusie dat verplichte roulatie de initiële kosten (start-up kosten) doet stijgen.

Dezelfde onderzoeksmethode werd gehanteerd door de United States General Accounting Office (USGAO, 2003). USGAO hield echter interviews bij Amerikaanse ondernemingen en accountantskantoren over de potentiële gevolgen van de roulatie, want ook in de Verenigde Staten is al jarenlang een discussie gaande over het invoeren van verplichte roulatie van accountantskantoor. De USGAO concludeerde aan de hand van de informatie van de betrokken ondernemingen dat de start-up kosten met meer dan 20% zouden toenemen (USGAO, 2003).

Een onderzoek dat hier grotendeels bij aansluit werd gehouden door Arruñada & Paz-Ares (1997). Zij richten zich naast Italiaanse ook op Spaanse ondernemingen en concludeerden dat de contante waarde van de totale kosten 7 tot 20% hoger werden. Op basis van empirisch bewijs uit Italië en Spanje, bleek dat de toename van het totale honorarium tussen de 4 en 15% bedraagt. Dit onderzoek geeft dan ook aan, in tegenstelling tot het onderzoek van de SDA Bocconi School of Management (2002), dat er wel degelijk een toename in het honorarium is. In het eerste jaar na de roulatie niet, maar in de jaren daarna wordt dit gecompenseerd door doorgevoerde prijsstijgingen. De kosten stijgen echter meer, waardoor Arruñada & Paz-Ares (1997) concludeerden dat verplichte roulatie contraproductief is.

Diverse studies stellen ook dat de verplichte accountantsroulatie de keuzevrijheid beperkt en daardoor de concurrentie doet afnemen. Uit een studie van Roos & van Schaik (2003) blijkt dat specialistische ondernemingen bij verplichte wisseling van

accountantskantoor worden beperkt in hun keuzevrijheid, doordat niet ieder kantoor de benodigde specialistische branchekennis in huis heeft. Ook worden ondernemingen beperkt in hun keuze, wanneer een ander accountantskantoor de non-auditdiensten in haar portefeuille heeft (Roos & van Schaik, 2003).

Wanneer in een jaar verplicht gerouleerd moet worden en een onderneming een specialistisch accountantskantoor nodig heeft (waarschijnlijk één van de 'Big Four'), dan is er dus de mogelijkheid dat er uit slechts twee accountantskantoren gekozen kan worden. Eén kantoor mag namelijk niet meer gecontracteerd worden, doordat dit een afkoelingsperiode in acht moet nemen en het tweede kantoor voert door de verplichte scheiding van audit en non-auditdiensten al de non-auditdiensten uit. Een studie van de SDA Bocconi School of Management (2002) sluit zich aan bij de conclusie, dat verplichte roulatie de keuzevrijheid verslechtert en daardoor de concurrentie op de markt doet afnemen.

§5.4 Afsluiting

In dit hoofdstuk werden de voor- en nadelen besproken, wanneer verplicht van accountantskantoor gerouleerd moet worden. De voordelen hebben vooral betrekking op de verbetering van de onafhankelijkheid en kwaliteit. Het is echter moeilijk om te bewijzen dat de roulatie geen extra kosten met zich meebrengt, al durft één enkele studie dit toch te beweren. Meer studies zijn te vinden met betrekking tot de nadelen van verplichte accountantsroulatie. Deze belichten vooral de toename van de start-up kosten, maar ook van de totale kosten.

Ook geven tegenstanders aan dat het probleem van opinion shopping zich kan voordoen en dat in de eerste jaren van de contractperiode meer fraudegevallen en fouten van de accountant worden geconstateerd, welke beide ten koste gaan van de kwaliteit van de accountantscontrole. Mocht de accountantsroulatie worden ingevoerd, dan zal een goede afweging moeten worden gemaakt tussen de voor- en nadelen. In het volgende hoofdstuk en tevens het laatste hoofdstuk voordat de conclusie volgt, zal behandeld worden, op welke wijze PwC denkt over de regulering van de accountantsroulatie.

6. Informatie uit de praktijk: Op welke wijze denkt PwC over de regulering van de accountantsroulatie?

§6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt behandeld op welke wijze PwC denkt over de regulering van de accountantsroulatie en de andere voorstellen afkomstig uit de Green Paper en de Wab. Dit zal gebeuren aan de hand van interne nieuwsbronnen en andere informatie beschikbaar gesteld door PwC, hierbij moet in acht worden genomen dat niet alle informatie publiekelijk openbaar wordt gemaakt door PwC. Daar PwC behoort tot een van de 'Big Four' kantoren, is het interessant te onderzoeken of PwC zich al heeft ingesteld op een eventuele verplichte kantoorroulatie en op welke wijze tegen deze roulatie wordt aangekeken.

§6.2 PwC over de Green Paper van Barnier

Binnen PwC zorgt hoofd van het vaktechnisch bureau Peter Veerman ervoor, dat alle werknemers op de hoogte worden gehouden over nieuwe regelgeving en wetwijzigingen. In een artikel in de Spotlight, een vaktechnisch bulletin van PwC, laat Veerman (2010) zijn visie schijnen over de Green Paper en de ontwerp-Richtlijn.

Veerman (2010) stelt dat van diverse maatregelen betwijfeld kan worden of deze een positieve invloed hebben op de kwaliteit van de accountantscontrole en bovendien werken vele maatregelen kostenverhogend. Ook geeft hij aan dat veel van de ideeën van Barnier hun oorsprong vinden in de Zuid-Europese markt voor auditdiensten en dat dit veel kritiek zal krijgen van de Angelsaksische landen en andere Noord-Europese landen. Veerman concludeert dat meer regels vaak niet de oplossing zijn, maar het goed uitvoeren van bestaande regels minstens zo nuttig is.

Veerman (2010) levert niet alleen kritiek, maar geeft ook opties die de kwaliteit van de accountantscontrole kunnen verbeteren. Een van die opties is dat de Raad van Commissarissen en de aandeelhouders meer betrokken worden bij de keuze en het honorarium van de accountant. Ook geeft hij aan dat er transparantere regelgeving moet komen met betrekking tot de scheiding tussen audit en non-auditdiensten, hierin kan als voorbeeld worden genomen de regelgeving in de VS van de Security and Exchange Commission (SEC). Bovendien stelt Veerman dat de harmonisatie van regelgeving en toezicht in Europa moeten worden uitgebreid, omdat de kosten dan kunnen dalen.

Samenvattend kan gesteld worden dat de volgende voorstellen uit de Green Paper worden gesteund door PwC: initiatieven ter verdere verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole, invoering van International Standards in Auditing in de gehele EU, een grotere rol voor Raden van Commissarissen en auditcommissies, een transparanter proces voor de selectie van de accountantsorganisatie die de wettelijke controle uitvoert, betere uitwisseling van informatie tussen de accountant en de toezichthouders op financiële instellingen (DNB en AFM) en tenslotte betere mobiliteit voor accountants binnen de EU (PwC, 2012a).

Drie voorstellen keurt PwC af, omdat deze hoogst waarschijnlijk een negatieve invloed zullen hebben op de kwaliteit van de accountantscontrole. De voorstellen met betrekking tot de verplichte roulatie van de accountantsorganisatie en de scheiding tussen audit en non-auditdiensten worden sterk afgekeurd. Deze worden afgekeurd, omdat ze een aanslag op de kwaliteit zijn, tot onnodige kosten voor het bedrijfsleven leiden en Europa op grote concurrentie achterstand zetten in een alsmaar globaliserende wereld, aldus PwC (2011b).

Het derde voorstel waar PwC negatief tegenover staat, is het voorstel met betrekking tot het bewerkstelligen van 'audit only'- netwerken waarbij het de grotere accountantsnetwerken wordt verboden andere diensten dan de accountantscontrole te verlenen. Het opknippen van kantoren betekent een drastische ingreep in de vrije markt en leidt tot onwerkbare situaties, bovendien ontbreekt in de voorstellen van de Europese Commissie elke concrete bewijsvoering die de impact op de kwaliteit aantoont, aldus PwC (2011b). Robert Swaak, voorzitter Raad van Bestuur van PwC, gaf ook zijn mening over de Green Paper. Swaak stelt:

'Net als andere financiële partijen, trekken wij lessen uit de crisis. In de afgelopen jaren hebben wij al vele verbeteringen doorgevoerd, en andere voorstellen die leiden tot verdere verbetering krijgen onze steun. Maar hervormen om het hervormen vinden wij niet de juiste weg. De discussie moet blijven draaien om de kwaliteit van de accountantscontrole, het borgen van de onafhankelijkheid van het accountantsberoep en het scheppen van vertrouwen. De voorstellen van de commissie bevat elementen die in de praktijk precies het tegenovergestelde effect hebben. PwC vindt dat de accountant een grotere rol moet spelen bij het beoordelen van het waardecreatieproces en het risicoprofiel van een onderneming. Het is teleurstellend dat de uiteindelijke voorstellen van de Europese Commissie daar geen bijdrage aan leveren. Ze komt daarmee niet tegemoet aan de behoefte van investeerders of belanghebbenden.' (PwC, 2011b)

PwC deed ook onderzoek of het Europese bedrijfsleven een voorstander is van de maatregelen zoals voorgesteld in de Green Paper en de Wab (PwC, 2011a). Uit dit onderzoek blijkt dat het bedrijfsleven ervan uitgaat, dat deze maatregelen zullen leiden tot hogere kosten en de kwaliteit niet direct wordt verbeterd. Volgens PwC (2011a) zijn bedrijven unaniem tegen de verplichting tot een joint audit, behalve het Franse bedrijfsleven omdat een joint audit in Frankrijk al verplicht is. Ook is maar liefst 70% van het Europese bedrijfsleven tegen de verplichte roulatie van accountantskantoor na een aantal jaren. Een meerderheid is er wel voor om de communicatie tussen de accountant en toezichthouders te verbeteren en dat er bovendien beter gecommuniceerd moet worden over welke werkzaamheden de accountant uitvoert.

Ook geeft een meerderheid van het bedrijfsleven aan dat de verslaggeving kan verbeteren door middel van het geven van een uitgebreidere controleverklaring en dat de onafhankelijkheid van de accountant op dit moment voldoende is (PwC, 2011a). Op het gebied van concurrentie op de accountantsmarkt heerst er enige verdeeldheid. Hoewel weinig bedrijven last ondervinden van de beperkte keuze van accountantskantoren, stellen ze wel, dat er te weinig concurrentie is in de accountancy. Verder wordt door het merendeel van het bedrijfsleven gesteld dat de benoeming van de accountant moet geschieden door de aandeelhouders of een auditcommissie, zo blijkt uit het onderzoek van PwC (2011a).

§6.3 PwC over de Wab

Ook gaf PwC een reactie op de Wab, zoals deze op dit moment in afwachting van behandeling bij de Eerste Kamer ligt. PwC (2012a) stelt dat het amendement met betrekking tot de verplichte accountantsroulatie niet duidelijk maakt of het tellen van de jaren begint, wanneer de Wab inwerking treedt of dat de jaren voorafgaand aan de inwerkingtreding ook meetellen. PwC (2012a) veronderstelt dat van het laatste moet worden uitgegaan en onder deze veronderstelling zal een OOB, die al minimaal acht jaar gebruikmaakt van hetzelfde accountantskantoor voor de wettelijk controles, met ingang van het boekjaar 2014 van accountantskantoor moeten rouleren. Dit zal tot gevolg hebben dat in 2014 veel OOB's van accountantskantoor moeten wisselen. Het amendement maakt ook niet duidelijk, of de roulatie alleen voor de accountantsorganisatie zelf geldt of ook voor andere onderdelen van het netwerk waaronder de accountantsorganisatie valt.

PwC (2012a) geeft ook aan bij de scheiding tussen audit en non-auditdiensten dat de begrippen als 'financieel overzicht' en 'assurance' niet wettelijk gedefinieerd zijn, waardoor er discussie kan ontstaan welke diensten straks precies onder het verbod zullen vallen. Tenslotte stelt PwC dat de Wab overruled kan worden door Europese regelgeving. Echter hoeft dit niet tot grote problemen te leiden omdat de Wab grotendeels overeenkomt met de EU-regelgeving zoals voorgesteld door Barnier. Samengevat ziet PwC dat er onzekerheden bestaan op het gebied van de reikwijdte van enkele bepalingen, de aanvang van de eerste periode van acht jaar en de exacte invulling van enkele begrippen. PwC (2012a) durft geen voorspelling te doen wanneer de Wab van kracht zal worden.

§6.4 Afsluiting

In dit hoofdstuk is behandeld op welke wijze PwC denkt over de regulering van de accountantsroulatie. PwC is absoluut geen voorstander van deze verplichting tot roulatie. Volgens PwC is de verplichte roulatie een aanslag op de kwaliteit, leidt het tot onnodige kosten voor het bedrijfsleven en zet het Europa op grote concurrentieachterstand. Ook de voorstellen met betrekking tot de scheiding van audit en non-auditdiensten en 'audit only'-bedrijven steunt PwC niet.

Dat PwC geen voorstander is van deze voorstellen kan als logisch worden beschouwd, omdat deze PwC en andere accountantskantoren direct raken. PwC zal haar non-audit diensten moeten afstoten en zal een attractief pakket moeten aanbieden wil het nieuwe klanten binnenhalen. Ook de stijging van de kosten is natuurlijk nadelig voor PwC, zeker wanneer de kosten niet kunnen worden afgewenteld op de klant, zal de winst gedrukt worden. PwC durft geen inschatting te maken wanneer de Wab inwerking treedt en heeft voor zover PwC daarover naar buiten treedt geen procedure geformuleerd, mocht de accountantsroulatie verplicht worden. Na het beantwoorden van deze deelvraag, kan in het volgende hoofdstuk de conclusie worden getrokken.

Samenvatting en conclusie

De probleemstelling die centraal staat in deze scriptie is: Welke gevolgen veroorzaakt de regulering van de accountantsroulatie, zoals voorgesteld door Plasterk op basis van de Green Paper? In de jaren na de recente kredietcrisis zijn voorstellen ingediend die de accountantsroulatie willen reguleren, zoals de Green Paper van Barnier, de initiatiefnota van Plasterk en de Wet op het accountantsberoep (Wab). Door een antwoord te geven op de deelvragen, kan aan het einde van de conclusie een antwoord worden gegeven op de probleemstelling.

De eerste deelvraag van deze scriptie is: wat is de inhoud van de Green Paper van Michel Barnier? Als antwoord hierop kan gesteld worden dat in de Green Paper van Barnier voorstellen zijn opgenomen die de kwaliteit van de accountantscontrole kunnen verbeteren. De voorstellen bevatten onder meer de verplichte roulatie van accountantskantoor na zes jaar, scheiding van audit en non-auditdiensten en een Europese toezichthouder. Situaties waarin een onderneming tientallen jaren gebruikmaakt van hetzelfde accountantskantoor lijken niet verenigbaar met de gewenste normen van onafhankelijkheid. Barnier erkent echter wel in de Green Paper dat er kennisverlies zal optreden als gevolg van de kantoorroulatie, maar dat de onafhankelijkheid en de dynamiek in de auditmarkt worden verhoogd. Veel van de voorstellen uit de Green Paper zijn overgenomen in de ontwerp-Richtlijn, die de huidige Achtste EU-Richtlijn moet vervangen.

De tweede deelvraag is: welke voorstellen bevat de initiatiefnota van Ronald Plasterk: De accountancy na de crisis? Een antwoord op deze vraag kan gevonden worden door vast te stellen, dat de initiatiefnota van Plasterk voortborduurde op de Green Paper van Michel Barnier. Vele voorstellen komen dus overeen met die van de Green Paper. In de initiatiefnota is ook de verplichte roulatie van accountantskantoor opgenomen, alleen moet hierbij een afkoelingsperiode van zes jaar in acht worden genomen en niet slechts van vier jaar zoals opgenomen in de ontwerp-Richtlijn.

In derde deelvraag werd een antwoord gegeven op de vraag: Waaruit bestaat de Wet op het accountantsberoep (Wab) en op welke wijze verloopt de procedure tot inwerkingtreding daarvan? In oktober 2011 is de Wab als wetsvoorstel ingediend. Wanneer de Wab inwerking treedt, waarschijnlijk nog in 2012, zullen het Nivra en de NOvAA formeel fuseren tot de Nederlandse Beroepsorganisaties van Accountants. Uiteindelijk is in de Wab opgenomen dat na een periode van acht jaar van

accountantskantoor gerouleerd moeten worden en er een afkoelingsperiode van twee jaar geldt. De verplichte kantoorroutatie zal pas op 1 januari 2014 inwerking treden, om een overgangperiode te creëren voor de betrokken partijen.

In hoofdstuk 5 is de deelvraag beantwoord: welke voor- en nadelen komen voort uit de regulatie van accountantsroulatie? Wanneer gekeken wordt welke voordelen de verplichte roulatie bevat, valt op dat de kwaliteit kan verbeteren, omdat er minder gebruik wordt gemaakt van accruals. Accruals zijn namelijk vatbaar voor manipulatie door het management. Bovendien zal de concurrentie toenemen, omdat de accountantskantoren een aantrekkelijk pakket moeten aanbieden willen zij nieuwe klanten binnenhalen die verplicht moet rouleren. Het is echter moeilijk te ontkennen dat de roulatie geen extra kosten met zich meebrengt en de nadelen hebben dan ook betrekking op de toename van de start-up kosten, maar ook van de totale kosten. Ook geven tegenstanders aan dat het probleem van opinion shopping kan optreden en dat in de eerste jaren van de contractperiode meer fraude gevallen en fouten van de accountant worden geconstateerd, welke ten koste gaan van de kwaliteit van de accountantscontrole.

Tenslotte werd in de laatste deelvraag behandeld op welke wijze PwC aankijkt tegen de regulering van de accountantsroulatie? Hieruit blijkt dat PwC tegen de verplichte roulatie van accountantskantoor is, zoals opgenomen in de Wab. PwC is absoluut geen voorstander van deze verplichting tot roulatie, omdat volgens PwC de verplichte roulatie een aanslag op de kwaliteit is, tot onnodige kosten voor het bedrijfsleven leidt en het Europa op grote concurrentieachterstand zet. PwC heeft zover het daarover naar buiten treedt geen procedure opgesteld, mocht de accountantsroulatie verplicht worden.

Concluderend khangesteld worden dat de verplichting tot het wisselen van accountantskantoor na acht jaar de volgende belangrijke gevolgen teweeg brengt:

- De totale kosten voor zowel het accountantskantoor als de klant zullen significant toenemen, zo blijkt uit meerde studies. In het bijzonder stijgen vooral de start-up kosten van het accountantskantoor en voor de klant.
- De onafhankelijkheid verbetert, doordat geen ruimte wordt gegeven voor een langdurige relatie tussen de accountant en de klant. Bovendien zal de perceptie van onafhankelijkheid van de accountant verbeteren.

- De kwaliteit verbetert door een afname van accruals en door de review van het nieuwe accountantskantoor zullen minder agressieve boekhoudmethodes worden toegepast.
- De kwaliteit van de accountantscontrole vermindert door de toename het aantal fraudegevallen die optreden in de beginjaren van het contract tussen beide partijen. Ook vermindert de kwaliteit door een toename van het aantal fouten gemaakt door accountants.

Wanneer echter betere regelgeving wordt gemaakt die accruals en agressieve boekhoudmethodes laten verminderen, zal de verplichte roulatie niet zorgen voor een verbetering van de kwaliteit. Doordat de kosten echter significant stijgen, is het alleen voor een verbetering van de onafhankelijkheid zinvol de verplichte roulatie van het accountantskantoor in te voeren. Een afweging dient te worden gemaakt of de verbetering van de onafhankelijkheid opweegt tegen de significante stijging van de kosten. Voor de betrokken accountantsorganisaties en OOB's, zal dit geen moeilijke afweging zijn. Wanneer de Wab zal worden aangenomen, laat dit zien dat de overheid meer waarde hecht aan de verbetering van de onafhankelijkheid dan aan de stijging van de kosten. De titel van deze scriptie: "Wie draait door: Plasterk of de accountantsorganisaties?", kan door de inwerkingtreding van de Wab, hoogst waarschijnlijk in 2012, beantwoord worden met het antwoord: de accountantsorganisaties.

Literatuurlijst

- Accountancynieuws, Redactie. (2011, februari 25). Ronald Plasterk over zijn initiatiefnota: Accountancy na de crisis. *Accountancynieuws* , 4.
- accountant.nl. (2011, september 14). Opgeroepen op mei 1, 2012, van <http://www.accountant.nl/Accountant/Nieuws/De+Jager+stuurt+visie+accountancy.aspx>
- Actal. (2012). *Wet op het accountantsberoep*. Den Haag.
- Arruñada, B., & Paz-Ares, C. (1997). Mandatory rotation of company auditors: A critical examination. *International Review of Law and Economics* , 17 (1), pp. 31-61.
- Barnier, M. (2010a). *GROENBOEK: Beleid inzake controle van financiële overzichten: lessen uit de crisis*. Brussel: Europese Commissie.
- Barnier, M. (2010b). *European Commission Green Paper on Audit Policy - frequently asked questions*. Brussel.
- Barnier, M. (2011, november 30). Jaarrekeningen: Europese Commissie wil een hoogwaardigere, dynamische en open auditmarkt om het vertrouwen in jaarrekeningen te herstellen. 1.
- Bauwhede, H. v., Gaeremynck, A., & Willekens, M. (2000). Drijfveren voor winstmanagement voor Belgische beurs en niet-beursgenoteerde bedrijven. *Tijdschrift voor Economie en Management* , p. 368.
- Böcking, H.J., Gros, M., Wallek, C., & Worret, D. (2011). Analysis of the EU Consultation on the Green Paper "Audit Policy: Lessons from the Crisis". Frankfurt.
- Buck, T., & Michaels, A. (2005, februari). Doubts cast on mandatory rotation of auditors Support Services. *Financial Times* .
- Carcello, J., & Nagy, A. (2004, september). Audit Firm Tenure and Fraudulent Financial Reporting. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* , 23 (2), pp. 55-69.
- Carrera, N., Gómez-Aguilar, N., Humphrey, C., & Ruiz-Barbadillo, E. (2007). Mandatory audit firm rotation in Spain: a policy that was never applied. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* , 20 (5), 671-701.
- Christodoulou, M. (2010, juni 17). Opgeroepen op april 25, 2012, van AccountancyAge: <http://www.accountancyage.com/aa/news/1809502/restrictive-bank-covenants-big-four>
- Chung, H. (2004). *Selective Mandatory Auditor Rotation and Audit Quality: an Empirical Investigation of Auditor Designation Policy in Korea*.
- Dieleman, A. (2010, januari/februari). TWEE NIEUWE NIVRA-PRAKTIJKHANDREIKINGEN: Interne roulatie en declaratieomvang. *De Accountant* , pp. 30-31.

Essers, P. H. (2012). *Wet op het accountantsberoep, conceptbrief*. vaste commissie voor Financiën, Den Haag.

Europa.eu. (2012). *Europa.eu*. Opgeroepen op mei 7, 2012, van http://europa.eu/about-eu/basic-information/decision-making/legal-acts/index_nl.htm

EuropaNu. (2012). *Europa-Nu.nl*. Opgeroepen op mei 14, 2012, van <http://www.europa-nu.nl/id/vh7dpuzp5zyp/groenboek>

Fédération des Experts Comptables Européens. (2004). *FEE Study Mandatory Rotation of Audit Firms*.

Gietzman, M., & Sen, P. (2002). Improving auditor independence through selected mandatory rotation. *International Journal of Auditing*, 6, 183-210.

Hans-Joachim Böcking, M. G. (2011). *Analysis of the EU Consultation on the Green Paper "Audit Policy: Lessons from the Crisis"*. Frankfurt.

Healey, T. J., & Yu-Jin, K. (2003). The benefits of mandatory auditor rotation. *Regulation*, 26 (3), p. 10.

Hiemstra, Y. (2001). *De relatie-economie*. Economische Statistische Berichten. Inhoudelijke Ondersteuning Tweede Kamer. (2012). *Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer*. Den Haag.

Inhoudelijke Ondersteuning Tweede Kamer. (2012). *Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer*. Den Haag

Krishnan, J., & Stephens, R. G. (1995). Evidence on opinionshopping from audit opinion conservatism. *Journal of Accounting and Public Policy*, 14 (3), pp. 179-201.

Lennox, C. (1998). Bankruptcy, Auditor Switching and audit Failure. Evidence from the UK 1987-1994. *Working Paper*.

Montesquieu Instituut. (2012). Opgeroepen op mei 2, 2012, van montesquieu-instituut: <http://www.montesquieu-instituut.nl/9353000/1/j9vvhfxcd6p0lcl/vitijkngm8z8>

Nagy, A. (2005). Mandatory audit firm turnover, financial reporting quality, and client bargaining power: the case of Arthur Andersen. *Accounting Horizons*, 19 (2), pp. 51-68.

Nederlandse Beroeporganisatie van Accountants. (2012). Opgeroepen op mei 3, 2012, van NBA: <http://www.nba.nl/Over-de-NBA/De-organisatie/Missie-en-beleid/>

Nederlandse Beroeporganisatie van Accountants. (2010). *Lessen uit de kredietcrisis: plan van aanpak*. Amsterdam.

NIVRA. (2009, november 9). Opgeroepen op mei 2, 2012, van ElsevierFiscaal: <http://www.elsevierfiscaal.nl/fiscaal-actueel/nieuws/nieuws/556/nivra-en-novaa-positief-over-fusie>

- Onbekend. (2006, September). Economic Impact of Auditors' Liability Regimes. *London Economics* , 43.
- Pheijffer, M. (2011, februari 23). *Accountancynieuws*. Opgeroepen op april 27, 2012, van <http://www.accountancynieuws.nl/actueel/accountancymarkt/ronald-plasterk-over-zijn-initiatiefnota.98594.lynkx>
- Pierre, K. S., & Anderson, J. (1984, april). An analysis of the Factors Associated with Lawsuits Against Public Accountants. *The Accounting Review* , 59 (2), pp. 242-264.
- Plasterk, R. (2011). *De accountancy na de crisis*. Bussum.
- PwC. (2011a). *YouGovStone European Audit Committee Chair and CFO Poll*.
- PwC. (2011b, december 1). Opgeroepen op mei 8, 2012, van PwC.com: http://actueel.nl.pwc.com/site/algemeen/algemeen/1335/reactie_pwc_op_voorstellen_europese_commissie.html?internalreferrer=rssfeed
- PwC. (2012a). Kort nieuws. *Spotlight* , 1, pp. 46-49.
- PwC. (2012b). *Samen STERK, Rapport van bevindingen voor gemeente Boxtel*. Eindhoven.
- Raad van State. (2012). No.W06.12.0071/III. s-Gravenhage
- Roos, R., & Schaik, F. v. (2003, september 1). Geen roulatie accountantskantoor, wel interne roulatie. *De Accountant* , 110, p. 24.
- Roos, R. (2004, november). Roulatie van accountantskantoor of interne roulatie? *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie* , pp. 472-478.
- Ruiz-Barbadillo, E., & Gomez-Aguilar, N. (2002). Does Auditor Tenure Improve Audit Quality? Mandatory auditor Rotation Versus Long Term Auditing. An empirical analysis. *Working Paper*.
- SDA Bocconi School of Management. (2002). *The impact of mandatory audit rotation on audit quality and on audit pricing: the case of italy*. niet gepubliceerd.
- Stringer, G. L. (2011). *PCAOB Rulemaking Docket Matter No. 37*. Washington: Kimball International.
- Traas, L. (1999, april/mei). Om de kwailtiet van de Nederlandse jaarverslaggeving. *Management Control en Accounting* , 2, pp. 22-30.
- tweedekamer.nl. (2012). Opgeroepen op mei 4, 2012, van tweedekamer.nl: <http://www.tweedekamer.nl/kamerleden/commissies/FIN/index.jsp>

United States General Accounting Office. (2003). *Public Accounting Firms: Required Study on the Potential Effects of Mandatory Audit Firm Rotation, Report to the Senate Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs and the House Committee on Financial Services*. USGAO, Washington.

Vanstraelen, A. (2000, september). Impact of renewable long-term audit mandates on audit quality. *The European Accounting Review* , 9 (3), pp. 419-443.

Vaste commissie voor Financiën. (2012a, maart 1). Bepalingen over het accountantsberoep, de Nederlandse beroepsorganisatie van accountants en de Commissie eindtermen accountantsopleiding. 2.

Vaste commissie voor Financiën. (2012b, mei 22). Planning werkzaamheden tot het zomerreces 2012. Den Haag.

Veerman, P. (2010). De rol van de accountant na de financiële crisis. *Spotlight* , 4, pp. 26-30.

Veerman, P. (2012). Hervorming van de markt voor auditdiensten. *Spotlight* , 1, pp. 12-19.

Walker, P., Lewis, B., & Casterella, J. (2011, April). Mandatory auditor rotation: Arguments and current evidence. *Accounting Enquiries* , 10 (2).

Wammes, B. (2011). *Initiatiefnota Accountancy*. Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, Amsterdam.

Wammes, B. (2012, februari 14). Plasterk misleidt lezer. *Het Financieele Dagblad* , 7.

Wu-Chun, C., Shih-Tsung, Y., & Hung-Chao, C. (2002). *Mandatory rotation and auditor independence an analysis of auditor's reputation effects*. Working paper.